

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://www.dsshop.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://bibliotek.dis-danmark.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN BEMÆRKNING OM JACOB ZIEGLER

AF

Dr. LUDVIG DAAE.

K R I S T I A N I A

GRØNDAHL & SØNS BOGTRYKKERI

1887.

Særskilt Aftryk af Historisk Tidsskrift, 2. Række, 6. Bind.

I nærværende Bind af dette Tidsskrift har Antikvar N. Nicolaysen meddelt en Afhandling under Titelen „Atter om Thronhjems Domkirke“. Det er ikke min Hensigt at indlade mig paa noget af de tvivlsomme Spørgsmaal i denne Kirkes Bygningshistorie, men alene kortelig at paavise, at en Paastand, som den ærede Forfatter for anden Gang her har fremsat, rigtignok uden noget Forsøg paa at begrunde den, nemlig at Jacob Ziegler personlig har seet og besøgt Thronhjem, er fuldkommen ubevislig og vildledende.

Jacob Ziegler var en tysk Forfatter (f. i Landshut 1480, død i Passau 1549), der har efterladt Skrifter af theologisk, historisk, geographisk og astronomisk Indhold. Han har foretaget adskillige Reiser i Sydeuropa. En fra Messenius stammende Beretning om, at han af Gústav Vasa skulde have været indkaldt til Sverige (ja endog ansat som Professor ved det Universitet i Upsala, som denne Konge ikke anlagde eller gjenoprettede!), er som saamange andre Messeniana kun opdigtet og nu tilstrækkelig gjendreven af hint Universitets lærde Historieskriver Claes Annerstedt, der anfører, at „der hverken i indenlandske eller udenlandske Kilder findes nogetsomhelst

Spor til, at Ziegler har været her, og at Z. var en altfor bekendt Mand til, at en saadan Kjendsgjerning skulde være ganske fortiet.¹

Af Zieglers Skrifter er det, som her vedkommer os, hans Schondia, en paa Latin forfattet Beskrivelse over Sverige og Norge med de disse Riger dengang tilhørende Bilande. Skriftet udkom for første Gang i Strassburg (Argentoratum) 1532 og derpaa i 1536. Senere blev Bogen et Par Gange optrykt i Forening med Albert Krantz's *Chronica regnorum aquilonarium* (i Frankfurt 1575 og 1583). I disse Udgaver er det egentlig, at man senere i Norden har kjendt og benyttet Zieglers Schondia, saasom de ældre Udgaver snart bleve store Sjeldenheder. Da imidlertid de frankfurtske Optryk ikke vare fuldstændige, har H. Hildebrand gjort Historiens Venner en stor Tjeneste ved paany at aftrykke Skriftet efter editio princeps i Geografiska Sektionens Tidskrift, B. I. Om denne Udgave og om Zieglers Bemærkninger om Norge har jeg allerede ved en tidligere Leilighed havt Anledning til nogle Udtalelser,² hvilke her ikke skulle gjentages.

Naar man gjennemlæser Schondia, vil man ikke finde den fjerneste Antydning til, at Ziegler har besøgt enten Sverige eller Norge. Han beraaber sig aldrig paa Selvsyn, men angiver derimod de svenske og norske Mænd, med hvem han i Rom har gjort Bekjendtskab, og af hvis mundtlige Beretninger han har øst sin Kundskab. Disse vare for Norges Vedkommende de to nidarosiske Erkebiskopper Erik Walkendorff, som døde ved Curien

¹ C. Annerstedt, Upsala Universitets Historie, I. S. 54.

² Norsk Maanedsskrift, udg. af D. Meidell, I. S. 275—278.

1522, og Olaf Engebretssøn, som i det følgende Aar begav sig derhen for at søge Bekræftelse paa Capitlets Erkebispevalg.

Det kan derfor ikke andet end forundre, naar man først i Norske Magazin, udg. af N. Nicolaysen (I, Christiania 1858, S. 147), læser, at Ziegler „i Slutningen af 1531 eller noget senere opholdt sig i Throndhjem“, samt at hans Ytring om Kirken (at den ikke havde sin Lige i Christenheden) „kan have gaaet som et Sagn i Throndhjem fra den Tid, han opholdt sig der“ (!), og saa atter nu 29 Aar senere møder den samme Fortælling om „den tyske Forfatter Ziegler, som besøgte Kirken kort efter dens Brand i 1531“ (Norsk hist. Tidsskr., 2. R., VI, S. 195).

Det Sted i Zieglers Schondia, som Nicolaysen har misforstaaet, lyder saaledes:

Crepido circum altare corrupta fuit incendio, haec reparatur eo tempore, quo ista scribimus, in quam impensae imputantur ad VII. m. aureorum,

o:

Bygningen omkring Alteret har været ødelagt af en Ildebrand, men var under Reparation paa den Tid, da jeg skriver dette, og Udgifterne hertil beregnes til 7000 Gylden.

Den Brand, hvorpaa man efter Nicolaysens Formening her har at tænke, maa altsaa være den bekjendte Ulykke, som overgik Throndhjems Domkirke den 3die Mai 1531. Efter denne Brand skulde altsaa Ziegler have været tilstede i Throndhjem. Men da hans Bog Schondia, hvoraf de citerede Ord ere hentede, udkom i Strassburg det følgende Aar 1532, maatte følgelig i denne korte Mellemtid disse tre Begivenheder være foregaaede: 1) Domkirkens Reparation, 2) Zieglers Hjemreise til Tydskland og 3) Udgivelsen af det Verk, hvori Notitsen forekommer. Men heri ligger en hel Række af Usandsynligheder, af hvilke

de fleste ere saa iøinefaldende, at de ikke engang behøve at udvikles.

Hvad der i Særdeleshed er at bemærke, er dog dette, at den kostbare Reparation af 1531—32, som Nicolaysen altsaa statuerer, intetsteds omtales og derhos i og for sig er omtrent utænkkelig. Man maa nemlig først have for Øie, at en saadan Reparation ikke kan være foregaaet efter nogen andens Initiativ end Erkebispens, og dernæst maa der tages i Betragtning, i hvilke Omstændigheder Erkebisp Olaf paa den Tid befandt sig.

Ganske vist brugte han sin Domkirkes Brand som Paaskud til at unddrage sig fra at møde ved en til denne Sommer berammet Herredag i Danmark. Men ligesaa vist er det, at han paa den Tid beskæftigede sig med Planer, som ei alene optog hans Tid, men som ogsaa i særlig Grad stillede Fordringer til hans og Erkesædets Indtægter, under hvilke som bekjendt Domkirkens paa den Tid vare inddragne. Han stod, som Enhver ved, netop i Underhandling med Christiern den anden, der just forberedte sin Tilbagevenden til Norden, og som ogsaa indtraf i Norge inden Aarets Udgang. Ligeledes er det bekjendt, at Olaf samlede alt, hvad samles kunde, til denne Konges Bistand og gjentagne Gange sendte forholdsviis betydelige Summer til Oslo. Han har saaledes hverken havt Tid eller Raad til at anvende nogen større Sum, end sige 7000 Dukater til Domkirkens Udbedring paa den Tid eller overhovedet nogensinde i de Aar, han endnu havde tilbage som Erkebisp. Hele hans Tid og al hans Kraft var fuldt optagen af hans ulykkelige politiske Virksomhed.

Det er derhos utvivlsomt, at netop den overdrevne Ros, som Ziegler giver Kirken:

„Extat hodie ecclesia cathedralis argumentum veteris felicitatis, cui magnitudine et laborati lapidis artificio par opus non est sub orbe Christiano“;

o:

Cathedralkirken er den Dag idag et Vidnesbyrd om gammel Herlighed, og dens Lige i Størrelse og Kunst findes ikke i Christenheden,

snarest taler imod, at Ziegler skulde have seet den med egne Øine. Thi havde dette været Tilfældet, vilde en Forfatter, der notorisk havde seet Tydslands og Italiens største Bygverker, dog ikkê lettelig have gjort en saa urimelig Bemærkning, allerhelst paa en Tid, da Ødelæggelsen i den Grad havde rammet vor Domkirke. Hans overdrevne Omtale af denne forklares i ethvert Fald lettere som en Gjenlyd af de norske Erkebispers begeistrede Omtale af den for den lyttende Fremmede.

Derimod turde den rimelige og sandsynlige Fortolkning af Zieglers Sted om Reparationen være følgende: Erik Walkendorff, der, som bekjendt, virkelig varmt interesserede sig for sin Domkirke, har fortalt Ziegler om sin Virksomhed i denne Retning og om de Arbeider, der paa hans Tid foregik i samme. Ordene *eo tempore, quo ista scribimus* ere ikke til Hinder for en saadan Antagelse, thi vel udkom Bogen, hvori de findes, først 1532, men der er saa langt fra noget i Veien for, at den kan være nedskreven paa samme Tid (o: ca. 1522—1523), da Ziegler i Rom af derværende nordiske Prælater erholdt de Meddelelser, paa hvilke den hviler, at det meget mere er langt sandsynligere, at han strax har nedskrevet disse Fortællinger, end at han skulde have biet dermed til et halvt Snes Aar senere. At Udgivelser udsættes, er derimod noget, der som oftest er skeet, og som fremdeles sker.

Det er altsaa min Paastand, at Zieglers personlige Besøg i Norden i Almindelighed og i Thronhjem i Sær-

deleshed er en ikke alene ubevislig, men tillige en i høi Grad usandsynlig Antagelse. Og da hans Schondia er en ikke uvigtig Kilde til vor ældre Geographi, har det sin Interesse, at den bedømmes fra det rette Standpunkt, og at det fastholdes, at det er med vore to sidste Erkebispers Fortællinger, ikke Zieglers egne Iagttagelser, vi i hans Skrift have at gjøre.

Thi Enhver vil indse, at, dersom Nicolaysen havde Ret, og Ziegler altsaa skrev om, hvad han selv havde seet, da maatte „Schondia“ blive at henhøre til en helt anden Kategori, end den, det virkelig tilhører. Det maatte nemlig da betragtes som en Reisebeskrivelse. Men det er alene en Gjengivelse paa anden Haand af nordiske Mænds Fortællinger og Meddelelser under deres Ophold i Rom.